

הסידות בפרשה

הרב יצחק שפירא

פרשת פקודי

להנהיג את המציאות בשם המלך

לאחר שהמלך אחשורוש אומר לתלות את המן, אסתר שבה ומתחננת לפני המלך שיבטל את גזירת המן. המלך לא מוכן לבטל את הגזרה, אך הוא נותן לאסתר את שרביט הזהב. מה כל כך יקר לאחשורוש בגזרתו של המן? האם גם הקב"ה נהנה מזה שיש רע בעולם?

סיפור המגילה בעבודת ה' – פרק ו'

במאמר הקודם עסקנו בביאור טעותו של המן, ובהסבר מדוע המלך לבסוף כועס עליו. הסברנו שהמלך מרגיש שהמן מתחיל לסובב את כל המציאות סביבו ולכן המלך בוחר להשפיל אותו. במאמר שלפנינו נראה את ה'דו שיח' המעניין בין אסתר לבין אחשורוש המביא לבסוף לתליית המן ולמהפך הגדול שקורה במגילה.

איש צר ואויב

במשתה השני שעשתה אסתר, שואל המלך את אסתר מה שאלתה, ואסתר עונה לו – תינתן לי נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי. בתגובה אומר המלך מי הוא זה ואיזה הוא אשר מלאו לבו לעשות כן?! ואסתר עונה: איש צר ואויב המן הרע הזה.

בתגובה לדברי אסתר המלך קם בחמתו ממשטה היין, וכאשר הוא חוזר הוא רואה את המן נופל על המיטה שאסתר עליה. כאשר המלך רואה זאת הוא שואל הגם לכבוש את המלכה עימי בבית? כזו חוצפה ועוד בפני המלך? ומיד לפני המן חפו. באותו יום המלך נותן לאסתר את בית המן, ומרדכי מקבל את טבעת המלך וחמת המלך שככה. לכאורה מבחינת המלך כאן נגמר הסיפור, המן גזר על היהודים, המן סיבב סביבו את המציאות, כעת הוא תלוי על העץ – הכל בסדר. אך עדיין לא מובן מה קורה עם בקשתה של אסתר? אסתר ביקשה שיתנו לה את נפשה בשאלתה ואת עמה בבקשתה, והמלך מתעלם...

לאחר מספר פסוקים מתארת המגילה כיצד שוב אסתר מתחננת לפני המלך, וגם אז המלך לא חוזר בו מגזרתו של המן. המלך עונה לאסתר ולמרדכי שאת המן הוא הרג, את ביתו הוא נתן לאסתר, ואם אתם רוצים תכתבו על היהודים כטוב בעיניכם. כלומר המלך אומר למרדכי

ואסתר, אמנם בחרתי לגדל אתכם כי אתם אומרים שאני המרכז, אבל אני עושה זאת כי אני נהנה מכם ולא בגלל שאני דואג לכם. את גזירת המן אחשורוש לא רוצה לבטל, כי כל דבר שהוא הלך עליו ונהנה ממנו מאד יקר בעיניו.

כעת מרדכי ואסתר יכולים לכתוב על היהודים כרצונם, כך שהם יוכלו להגן על עצמם ולעשות באויביהם כרצונם. כאשר מרדכי ואסתר שולחים אגרות שמותר ליהודים להיקהל על נפשם, הם חותמים עליהם בטבעת המלך. כלומר גם כאשר היהודים מגנים על עצמם בציווי מרדכי, הם עושים זאת בשם המלך אחשורוש ולא בשם עצמם.

שעשועי המלך בעצמותו

כבר בתחילת הדו שיח בין אסתר לאחשורוש אנו רואים שהמלך שואל על מי שגזר את הגזרה – מי הוא זה ואיזה הוא. כלומר, המלך מעוניין לדעת מי מנהל פה את העניינים. כפי שהתבאר בפרקים הקודמים, המלך בעצמו לא רצה דווקא שיהרגו את היהודים, הוא רצה שיכתב לאבדם – שיהיו כפופים לו – אך הוא לא רצה להשמיד להרוג ולאבד. בפועל לא איכפת למלך אם היהודים יהרגו, הוא מתעניין אך ורק במה שקורה בתוכו. אחשורוש בחר לגדל את מי שטוען שהמציאות סובבת סביב המלך ולהשפיל את מי שטוען שהמציאות סובבת סביבו. לכן אחשורוש הרג את המן, אך אין קשר למה שבפועל יקרה עם היהודים. חשוב לאחשורוש לשדר שהוא לא מחוייב למרדכי ואסתר, כמו שהוא בחר לגדל את מי שמתמסר אליו, הוא יכול לבחור לגדל את מי שמקנא בו. אחשורוש לא תלוי בהם וממילא לא מחוייב אליהם.

ותיפול לפני רגליו

לאחר שבית המן ניתן לאסתר ולמרדכי, המגילה מתארת לראשונה שאסתר מתחננת אל המלך. 'ותוסף אסתר ותדבר לפני המלך, ותבך ותתחנן לו להעביר את רעת המן האגגי'. מאז שאסתר נכנסה לחצר בית המלך הפנימית, היא דיברה אל המלך כבר שלוש פעמים אך עוד לא ראינו שהיא נופלת לפניו, בוכה ומתחננת.

כעת אנו יכולים להבין מדוע המלך אחשורוש בוחר שלא להתייחס לבקשתה של אסתר לגבי גזירתו של המן, הוא פשוט חיכה לרגע בו אסתר תיפול תבכה ותתחנן לפניו. בתגובה לתחנוניה של אסתר המלך מושיט לה את שרביט הזהב. אדמו"ר הזקן מסביר שכאשר הוא מושיט לה את שרביט הזהב הוא בעצם נותן לה אותו. שרביט הזהב מסמלת את ההנהגה של המלך את המציאות, והמלך נותן לאסתר להנהיג את המציאות. בעצם קרו כאן שלושה שלבים, א. המלך לא התייחס לבקשת אסתר. ב. אסתר מתחננת לפני המלך. ג. המלך נותן לה לנהל את המציאות. לאחר שאסתר מבקשת שוב להציל את היהודים, שוב המלך אומר שהוא לא מוכן לבטל את גזרתו של המן, אך הם יכולים לפעול במציאות כרצונם.

המלך מבין שהגזרה של המן גורמת לאסתר להיות תלויה בו לגמרי, בזכותה היא נופלת לפניו, בוכה ומתחננת. על התלות של אסתר המלך לא מוכן לוותר, לכן הוא לא מוכן לבטל את הגזרה. המלך מבין דבר נוסף, בגלל שאסתר דואגת לשלום היהודים, הגזרה תגרום לה לפעול במציאות בצורה מאוד תקיפה, לכן הוא נותן לה את שרביט הזהב. כמובן שפעולותיה של אסתר לא יהיו בצורה נפרדת מהמלך, אלא מתוך התלות והתחנונים שלה אליו, ממילא אחשורוש נהנה מכך שהכוח שלו מתפשט חזק במציאות על ידי מישהו אחר. פעולות אלו הם האיגרות שמרדכי ואסתר שולחים מיד לאחר אותו מעמד, מותר ליהודים להיקהל ולעמוד על נפשם ולעשות באויביהם כרצונם. האיגרת כמובן חתומה בטבעת המלך, שנהנה לראות איזה עוצמות יש למרדכי ואסתר דווקא מתוך הביטול שלהם אליו. כלומר המלך לא מוכן לוותר על גזרותיו של המן משני סיבות: א. כך הוא מרוויח את התחנונים והתלות של אסתר. ב. הוא מרוויח את פעולותיהם של מרדכי ואסתר במציאות, שפועלים דווקא בשמו.

יוצר אור ובורא רע

כפי שהתבאר בפרקים הקודמים, ה'המן' שבתוכנו זה אותו חלק שרוצה שכל המציאות תסתובב רק סביבו. כמו כן התבאר שמרדכי צועק אך לא בתוך שער המלך, כדי לא להכריח אותו, ואילו אסתר הולכת להתחנן לפני המלך ולהגיד לו שהיא לגמרי תלויה בו.

הקב"ה בוחר להתעניין דווקא בצדיקים, אלו שבוחרים להגיד שכל המציאות חלק מה'. לכן ה' רוצה להרוג את המן, כי הוא בוחר שלא להתעניין במי ששם את עצמו במרכז. כאשר אסתר-הנשמה אומרת שיש מישהו שרוצה לנתק את היהודי מה', הוא שואל מי הוא זה ואיזהו שחושב שכל המציאות מסתובבת סביבו. בשלב זה הקב"ה לא אומר לנו שאנחנו לא נאבד, אנחנו צריכים לפול לפניו להתחנן ולבקש מלפניו שיהיה לנו קשר אמיתי איתו.

כפי שנכתב המלך הורג את המן כי הוא מכריע שהוא בוחר בצדיקים. את גזרת המן המלך לא מבטל כי הוא נהנה מממנה בשתי צורות: א. קיומו של הרע גורם לנו להיות תלויים במלך. ב. קיומו של הרע דוחף אותנו להילחם. ההמן שבתוכנו טוען שאת כל הקשר עם ה' אנו ממציאים, וכאשר מרדכי-היהודי שומע את טענתו הוא צועק, כי לא יכול להיות שלא אהיה יותר קשור לה'. כאשר אסתר-הנשמה שומעת את טענתו של המן, היא הולכת אל ה' ומתחננת לפניו שיגיד שיש לו קשר אמיתי איתה בעולם הזה, כך אנו מרגישים שאנו לגמרי תלויים בהיענות של ה' לקשר איתנו.

חוץ מהתלות המוחלטת שלנו בה' אותה הוא מרוויח מקיומו של הרע, ה' מרוויח גם את הפעילות הגדולה שלנו בתוך המציאות. כדי לא להתנתק מה' לאחר שאנו מרגישים לגמרי בידיים שלו, אנו צריכים כל הזמן לחשוב מה ה' רוצה מאיתנו ולהתאמץ מאוד כדי לקיים זאת. כאשר אנו כל הזמן פועלים במציאות בשמו של הקב"ה אנחנו מגלים את מלכותו בעולם. לכן כאשר הנשמה מתחננת לפני ה', הוא נותן לה את שרביט הזהב – את היכולת להגיד מה ה' רוצה, ודרך רצון זה להשפיע על המציאות.

כזכות הרע אנו מגלים את התלות שלנו בה', ובזכות התלות בה' אנו מקבלים את השרביט להנהיג את המציאות מכוחו. הנהגה זו צריכה להיות בתוקף לעמוד להיקהל על נפשנו, להילחם עם הרע ולגלות את ה' בעולם.

שמח בני בחלקך

כאשר ה' מבער את הרע, הוא בעצם אומר שלא יהיה את מי שלא רוצה שיהיה ליהודים קשר אתו. אך כאשר ה' משאיר את הרושם שהרע השאיר, הוא שמח שהרע גורם לנו לגלות את התלות בו, לפעול מכוחו במציאות וכך לגלות את מלכותו.

על ידי הפעולה המתמדת והמאמץ שלנו לחשוף את הקשר עם ה', אנו מבטאים עד כמה אנו שמחים בקיום שלנו כאשר אנו קשורים לה'. ככל שאנו יותר מתאמצים על הקשר אתו, כך אנו מוכיחים שאנו שמחים להיות חלק ממנו. כאשר ה' אומר שהוא לא רוצה את הרע, הוא מבטא כמה הוא רוצה אותנו. כאשר הוא משאיר את רישומו של הרע, הוא אומר שהוא רוצה שגם אנחנו נרצה אותנו כחלק ממנו. כך גם נשמח במציאות שלנו כקשורים אליו, וגם יהיה יותר גילוי והתפשטות שלו בתוך העולם.

שנזכה לראות עד כמה כל הקיום שלנו הוא רק התפשטות של ה' בתוך המציאות.

שבת שלום!

בית ישיבת עוד יוסף חי

